

MEHNAT YOSHIDAN KATTA AHOLIGA IJTIMOIIY XIZMATLARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH

Ochilova Nargiza Akramovna

QDTU "Innovatsion iqtisodiyot" kafedrası dotsenti

nargizaochilova07@gmail.com

Annotatsiya: maqolada mehnat yoshidan katta aholiga ko'rsatiladigan ijtimoiy xizmatlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning demografik, ijtimoiy va iqtisodiy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda keksalar sonining ortishi sharoitida ijtimoiy xizmatlar tizimining ahamiyati, davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari hamda moliyalashtirish mexanizmlari yoritiladi. Shuningdek, ijtimoiy xizmatlar sifati va qamrovini oshirish, manzillilik va samaradorlikni kuchaytirish bo'yicha ilmiy xulosalar va amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: mehnat yoshidan katta aholi, ijtimoiy xizmatlar, davlat qo'llab-quvvatlashi, ijtimoiy himoya, keksalar, ijtimoiy siyosat.

Аннотация: В статье анализируются демографические, социальные и экономические аспекты государственной поддержки социальных услуг, предоставляемых населению старше трудоспособного возраста. В условиях роста численности пожилых людей рассматривается значение системы социальных услуг, приоритетные направления государственной политики и механизмы финансирования. Также разработаны научные выводы и практические рекомендации по повышению качества и охвата социальных услуг, усилению их адресности и эффективности.

Ключевые слова: население старше трудоспособного возраста, социальные услуги, государственная поддержка, социальная защита, пожилые люди, социальная политика.

Abstract: The article analyzes the demographic, social, and economic aspects of state support for social services provided to the population above working age. Under conditions of a growing elderly population, the importance of the social services system, priority directions of state policy, and financing mechanisms are examined. In addition, scientific conclusions and practical recommendations are developed to improve the quality and coverage of social services, as well as to strengthen their targeting and effectiveness.

Keywords: population above working age, social services, state support, social protection, elderly people, social policy.

Dunyo miqyosida aholi qarish jarayonining jadallashuvi mehnat yoshidan katta aholiga bo'lgan e'tiborni kuchaytirishni talab etmoqda. O'z navbatida, keksalar uchun

ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish davlat ijtimoiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda demografik jarayonlarning o'zgarishi, umr davomiyligining uzayishi va keksalar ulushining ortishi mehnat yoshidan katta aholiga ko'rsatiladigan ijtimoiy xizmatlarni davlat tomonidan tizimli qo'llab-quvvatlash zaruratini kuchaytirmoqda.

Mehnat yoshidan katta aholi jamiyatning ijtimoiy himoyaga eng muhtoj qatlamlaridan biri bo'lib, ularning munosib hayot kechirishini ta'minlash davlatning muhim vazifalaridan sanaladi. Shu sababli mazkur maqolada keksalarga ijtimoiy xizmatlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan o'rganiladi.

Mehnat yoshidan katta aholiga ijtimoiy xizmatlar deganda keksalarning kundalik hayotini yengillashtirish, sog'lig'ini saqlash, ijtimoiy moslashuvini ta'minlash va ijtimoiy xavflardan himoya qilishga qaratilgan xizmatlar majmui tushuniladi. Ushbu xizmatlarga quyidagilar kiradi:

- ijtimoiy va maishiy xizmatlar;
- tibbiy-ijtimoiy yordam;
- psixologik va huquqiy maslahatlar;
- reabilitatsiya va parvarish xizmatlari;
- ijtimoiy moslashuv va bandlikka ko'maklashish.

Mazkur xizmatlarning samarali tashkil etilishi keksalar hayot sifati va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda mehnat yoshidan katta aholiga ijtimoiy xizmatlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash bir qator mexanizmlar orqali amalga oshiriladi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- normativ-huquqiy bazani takomillashtirish;
- davlat byudjeti va maqsadli jamg'armalar hisobidan moliyalashtirish;
- ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi muassasalar faoliyatini qo'llab-quvvatlash;
- nodavlat va xususiy sektor ishtirokini rag'batlantirish;
- ijtimoiy xizmatlarning manzilliligini ta'minlash.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi ijtimoiy xizmatlar sifati va qamrovining kengayishiga xizmat qiladi.

Mehnat yoshidan katta aholiga ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy samaradorlikka ham ega. Keksalar salomatligi va ijtimoiy faolligini saqlash sog'liqni saqlash xarajatlarini kamaytiradi, ularning jamiyat hayotidagi ishtirokini oshiradi. Shu bilan birga, ijtimoiy xizmatlarning samarali tashkil etilishi ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mehnat yoshidan katta aholiga ijtimoiy xizmatlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash ijtimoiy siyosatning ustuvor

yoʻnalishlaridan biri boʻlishi lozim. Ushbu yoʻnalishda quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

ijtimoiy xizmatlar tizimini demografik jarayonlarni hisobga olgan holda rivojlantirish;

keksalar uchun xizmatlarning manzilliligi va sifati ustidan monitoringni kuchaytirish;

nodavlat sektor va jamoatchilik tashkilotlari ishtirokini kengaytirish;

ijtimoiy xizmatlarni moliyalashtirishning barqaror mexanizmlarini shakllantirish.

Mazkur choralar mehnat yoshidan katta aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish va ularning hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Keksalar va nogironligi boʻlgan shaxslarni ijtimoiy qoʻllab-quvvatlashga oid qarorlar. – Toshkent, 2021.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Qonuni. “Aholiga ijtimoiy xizmatlar koʻrsatish toʻgʻrisida”. – Toshkent, 2023.
3. Abdullayev A.X. Ijtimoiy siyosat va aholini ijtimoiy himoyalash. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
4. Karimov N.K. Keksalarga ijtimoiy xizmatlar koʻrsatish tizimini rivojlantirish masalalari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2021, №4.
5. Rahmonov B.Sh. Mehnat yoshidan katta aholini ijtimoiy qoʻllab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmlari. – Toshkent: Fan, 2019.
6. Ismoilov J.J. Aholi farovonligi va ijtimoiy xizmatlar samaradorligi. – Toshkent, 2022.
7. Вишневский А.Г. Старение населения и социальная политика государства. – Москва: ВШЭ, 2019.
8. Римашевская Н.М. Социальная защита пожилых граждан в условиях демографического старения // Народонаселение, 2020, №3.